

**VALTIOVARAINVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 8/2009 vp**

Valtioneuvoston selonteko: Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategia: Valtioneuvoston selonteko 6. päivänä marraskuuta 2008

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 12 päivänä marraskuuta 2008 lähettäessään Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian: Valtioneuvoston selonteko 6. päivänä marraskuuta 2008 (VNS 6/2008 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi talousvaliokuntaan ja samalla määrännyt, että valtiovarainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto talousvaliokunnalle.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa ja maatalousjaostossa, joille muut jaostot ovat voineet antaa lausuntonsa.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Pekka Tervo ja erikoissuunnittelija Johanna Alatalo, työ- ja elinkeinoministeriö
- vanhempi budjettisihteeri Päivi Valkama, valtiovarainministeriö
- ympäristöjohtaja Veikko Marttila, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Saara Jääskeläinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- tutkimusjohtaja Juha Honkatukia, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- johtava asiantuntija Helena Vänskä, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

- energia- ja ympäristöjohtaja Stefan Sundman, Metsäteollisuus ry
- ilmastopoliittinen asiantuntija Oras Tynkkynen, valtioneuvoston kanslia
- ilmasto-ohjelman päällikkö Karoliina Auvinen, WWF.

Verojaostossa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Leo Parkkonen, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Markku Stenborg, valtiovarainministeriö.

Sivistys- ja tiedejaostossa ovat olleet kuultavina

- elikeinoministeri Mauri Pekkarinen ja yli-insinööri Timo Ritonummi, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Hannele Koivunen, opetusministeriö
- arviointi- ja kehittämistoimen johtaja Paavo Löppönen, Suomen Akatemia
- johtaja Martti Äijälä, Tekes
- professori Peter Lund, Teknillinen korkeakoulu.

Lisäksi kirjallisen lausunnon jaostolle on antanut

— Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto.

Maatalousjaostossa ovat olleet kuultavina

- osastopäällikkö Taisto Turunen, työ- ja elinkeinoministeriö
- kansliapäällikkö Jarmo Vaittinen, maa- ja metsätalousministeriö

- vt. teknologiapäällikkö Tuula Mäkinen, VTT
- erikoistutkija Katri Pahkala, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
- professori Antti Asikainen, Metsäntutkimuslaitos
- konsultti Juha Elo, Pöyry Energy Oy
- johtaja Pasi Lähdetie, Raisio Oyj
- ohjelmajohtaja Jukka Noponen, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra.

Työ- ja elinkeinojaostossa ovat olleet kuultavina

- yli-insinööri Petteri Kuuva, työ- ja elinkeinoministeriö
- metsäneuvos Marja Hilska-Aaltonen ja ylitarkastaja Hanna Mattila, maa- ja metsätalousministeriö

- asiantuntija Mikael Ohlström, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry.

Asunto- ja ympäristöjaostossa ovat olleet kuultavina

- rakennusneuvos Erkki Laitinen, ympäristöministeriö
- ohjelmajohtaja Jukka Noponen, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- erikoistutkija Anna-Leena Perälä ja erikoistutkija Terttu Vainio, VTT.

Lisäksi kirjallisen lausunnon jaostolle ovat antaneet

- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Teknillinen korkeakoulu
- WWF.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valtioneuvoston pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiaa koskevassa selonteossa asetetaan Suomen strategiseksi tavoitteeksi pysäyttää energian loppukulutuksen kasvu ja kääntää se laskuun vuoteen 2020 mennessä. Lisäksi vuoteen 2050 ulottuvassa *visiossa* on tavoitteena alentaa energian loppukulutusta edelleen vähintään kolmanneksella vuoden 2020 tasosta.

Loppukulutuksen määrä olisi vuoden 2020 *tavoiteurassa* 310 TWh eli hieman alle nykytason, kun se kasvaisi muutoin noin 10 prosenttia nykyisestä eli selonteossa kuvatun *perusuran*¹ mukaiseen 347 TWh:iin. Tavoiteurassa asetetaan raja myös sähkökulutuksen kasvulle².

Tavoitteiden taustalla ovat EU:n energia- ja ilmastostrategiassa ja komission säädösehdotuksissa asetetut yhteisö- ja jäsenvaltiotasoiset vaa-

timukset, joita ei saavuteta ilman merkittäviä uusia ilmasto- ja energiapoliittisia toimenpiteitä.

EU:n tavoitteiden mukaan

- EU:n *kasvihuonekaasupäästöjä* vähennetään yksipuolisella sitoumuksella vähintään 20 prosenttia vuoteen 2020 mennessä vuodesta 1990. Tavoite nousee 30 prosenttiin, jos saadaan aikaan kansainvälinen sopimus, jossa muut kehittyneet maat sitoutuvat vastaaviin päästövähennyksiin ja taloudellisesti edistyneemmät kehitysmaat sitoutuvat osallistumaan samoihin pyrkimyksiin riittävässä määrin vastuidensa ja valmiuksiensa mukaisesti.
- *uusiutuvien energialähteiden* osuus energian loppukulutuksesta EU:ssa nostetaan 20 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Vertailukohteena on silloin vuoden 2005 taso, 8,5 prosenttia. Edistämismuutokset jaetaan jäsenmaiden kesken siten, että Suomen velvoitteena on nostaa oma osuutensa 38 prosenttiin³ vuoteen 2020 mennessä, kun osuus oli vuonna 2005 28,5 prosenttia. Lisäksi uusiutuvan energian osuuden olisi oltava kussakin jäsenmaassa vähintään 10 prosenttia myydyn moottoribensiinin ja

¹ Perusura sisältää jo aikaisemmin toteutettujen ja päätettyjen edistämistoimien arvioidut vaikutukset. Energiaverojen, verotukien ja valtion budjetissa energiainvestointeihin varattujen määrärahojen oletetaan olevan perusurassa ennallaan.

² Sähköenergian osuus tavoiteuran mukaisesta loppukulutuksesta olisi 98 TWh eli vajaat 10 % nykytasoa enemmän ja muun energian osuus 212 TWh.

dieselöljyn kokonaismäärästä vuonna 2020. Tämä velvoite on kaikissa jäsenmaissa sama.

- *energiatehokkuutta* parannetaan samanaikaisesti niin, että energiankulutus olisi 20 prosenttia pienempi kuin muutoin ilman uusia toimenpiteitä. Energiatehokkuustavoite on EU:n yhteinen poliittinen tavoite, eikä siihen sisälly kansallisesti sitovia toimia tai tavoitteita.

EU:n keskeinen tavoite on rajoittaa maapallon keskilämpötilan nousu pidemmällä aikavälillä kahteen asteeseen, mikä edellyttää maapallon kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä puoleen vuodesta 1990 vuoteen 2050 mennessä. Teollisuusmailta tämä edellyttää 60–80 prosentin päästövähennyksiä vuoteen 2050.

Kasvihuonekaasujen vähentämisvelvoitteet on tarkoitus panna toimeen eri tavoin päästökaupparektorilla ja sen ulkopuolisilla aloilla. EU:n päästökaupparektorin tulee vähentää päästöjään 21 prosenttia ja päästökaupan ulkopuolisten alojen 10 prosenttia vuodesta 2005 vuoteen 2020.

Päästökauppajärjestelmää on lisäksi tarkoitus kehittää niin, että jatkossa ei asetettaisi enää kansallisia päästövähennysvelvoitteita, vaan päästökaupparektorilla olisi jatkossa yhteinen yhteisötason päästökatto. Samoin eri toimialojen päästöoikeudet jaettaisiin yhtenäisin perustein koko EU:n alueella, ja jako huutokaupalla lisääntyisi asteittain niin, että ilmaiset päästöoikeuden loppuisivat kokonaan vuonna 2020. Poikkeuksena tästä voisivat olla alat, jotka ovat kansainvälisessä kilpailussa ja erityisen alttiita hiilivuotoriskille.

Päästökaupparektorin ulkopuolisia aloja koskevat vähennysvelvoitteet on sen sijaan jaettu jäsenvaltioille. Suomen tulee sen mukaisesti vähentää kasvihuonekaasupäästöjään päästökaupparektorin ulkopuolisilla aloilla, kuten liikenteessä,

teessä, asumisessa ja maataloudessa 16 prosenttia vuodesta 2005 vuoteen 2020.

Rajaus

Valtioneuvoston selonteko on johdonmukainen, kattava ja tavoitteiltaan määrätietoinen kuvaus siitä, miten Suomelle asetetut velvoitteet voidaan täyttää. Kuvattu strategia on tarkoitettu hallituksen kannanottojen pohjaksi sekä Euroopan unionin neuvotteluissa että muissa kansainvälisissä yhteyksissä. Se on myös pohja kotimaisen politiikan valmistelulle ja päätöksenteolle. Linjauksia tullaan jatkamaan ja täydentämään vielä valtioneuvoston kansliassa valmisteilla olevassa ilmasto- ja energiapoliittisessa tulevaisuusselonteossa.

Kysymys on kaikkiaan laajasta, yhteiskunnan keskeiset toimialat kattavasta ja ajallisesti pitkälle tulevaisuuteen ulottuvasta asiakokonaisuudesta. Tavoitteisiin pääseminen edellyttää monialaisia ratkaisuja, joissa energia- ja ilmastopolitiikan välitön yhteys otetaan johdonmukaisesti huomioon.

Selonteon tarkastelu edellyttää laaja-alaista ja kokonaisvaltaista otetta. Koska selonteko on käsiteltävänä eduskunnassa useassa eri valiokunnassa, valtiovarainvaliokunta rajoittuu kuitenkin seuraavassa eräiden yleisten näkökohtien lisäksi lähinnä selonteon niihin kohtiin, jotka liittyvät välittömimmin sen omaan toimialaan. Näitä ovat ennen muuta kansantalouteen, valtiontalouteen ja verotukseen liittyvät kysymykset.

Kansantaloudellisia näkökohtia

Selonteon taustaksi tehdyssä, VATT:n ja VTT:n yhteistyöhön perustuneessa tutkimuksessa⁴ on todettu, että energia- ja ilmastopolitiittinen ohjelma vaikuttaa vuonna 2020 koko kansantalouden rakenteeseen ja kokonaistuotannon tasoon. Kansantuote jää tutkimuksen peruslaskelmien mukaan noin 0,8 prosenttia alemmalle tasolle kuin perusuralla. Tämä aiheutuu pääosin energiakus-

³ Suomen lisäysvelvoite on hieman pienempi kuin EU:ssa keskimäärin. Tähän vaikuttivat Suomen aikaisemmat toimenpiteet uusiutuvan energian edistämiseksi sekä jo saavutettu korkea osuus uusiutuvan energian käytössä.

⁴ VATT, 139/2008, Energia- ja ilmastopolitiittinen vaikutus energiäjärjestelmään ja kansantalouteen.

tannusten noususta ja sen ostovoimaa ja viennin hintakilpailukykyä heikentävästä vaikutuksesta.

Vaikutusarvio perustuu moniin makrotaloudellisiin oletuksiin, joista keskeisimmät koskevat valtiotaloutta, työmarkkinoita ja globaaleja markkinoita. Arviot on tehty ennen vallitsevaa taloudellista taantumaa, minkä vuoksi eräät oletukset ovat tasoltaan vanhentuneita. Tämä koskee selvimmin perusuraa varten tehtyä oletusta, jonka mukaan kansantalous kasvaa runsaalla kahdella prosentilla vuodessa vuoteen 2020 asti ja sen jälkeen hieman tätä hitaammin. Valiokunta arvioi kuitenkin, ettei tämä sinällään vaikuta tutkimuksessa tehtyihin vaikutushavaintoihin ja johtopäätöksiin vaan enintään tarvittavien toimenpiteiden määrään ja ajoitukseen.

Ongelmallisempaa on, että strategian vaikutusanalyysi perustuu olettamukselle kustannustehokkaista toteutustavoista. Suomesta puuttuu kuitenkin eri toimien kustannustehokkuuden kattava arviointi, minkä vuoksi ilmastopolitiikkaa joudutaan tekemään osin puutteellisin tiedoin. On siis mahdollista, että ehdotetut toimet maksavat paljon enemmän kuin laskelmissa oletetaan.

Osviittaa saadaan kuitenkin kansainvälisistä tutkimuksista. Tilannetta helpottaa myös valmisteilla oleva *energiatehokkuuden kokonaisuunnitelma*, jota valmisteleva laajapohjainen toimikunta arvioi mm. eri sektoreilla tarvittavien toimien energiansäästö- ja kustannusvaikutukset.

Tutkimuksessa itsessään on todettu myös, että ilmasto- ja energiapoliittisten toimenpiteiden vaikutus kansantalouteen riippuu monista tekijöistä, joista keskeisimpiä on päästöoikeuksien hinta. Jos se jää vuonna 2020 komission arvioimalle tasolle 30 euroa/t CO₂, päästökaupan osuus kansantuotteen muutoksesta on silloin noin puolet, uusiutuvan energian lisäyksen osuus noin kolmannes ja energian säästön osuus reilu kuudesosa. Vaikutukset riippuvat kuitenkin myös teknologian ja työmarkkinoiden joustavuudesta ja kansantalouden yleisestä sopeutumiskyvystä. Myös niissä tapahtuvat muutokset olettamiin nähden vaikuttavat koko kansantalouden tasolla⁵.

Vaikutusarvioissa on lähdetty kaiken kaikkiaan siitä, ettei pitkän aikavälin sitoumuksista tingitä, vaikka talouskasvu hidastuukin. Tästä on valiokunnan mielestä syytä pitää kiinni myös vallitsevasta taantumasta huolimatta. Energia- ja ilmastopolitiikassa on tarpeen ylipäänsä sitoutua pitkäjänteisiin linjauksiin niin päästöjen vähentämiseksi, teollisuuden toimintaedellytysten turvaamiseksi kuin myös uusien energia- ja ympäristöteknologioiden kehittämiseksi. Lisäksi elvytystoimia voidaan ja niitä tulisi suunnata niin, että ne vauhdittavat taloutta samalla kun ne edistävät välttämättömiä ilmastotavoitteita.

Taantumien välittömien vaikutusten yli kannattaa nähdä myös ne mahdollisuudet, joita päästövähennystoimet tarjoavat. Näistä keskeisiä ovat

- energiatehokkuusinvestointeihin liittyvät *innovaatiomahdollisuudet ja globaali markkinapotentiaali*, kun energiantuotannossa siirrytään yhä enemmän uusiutuviin energialähteisiin ja hajautettuun tuotantotapaan tai kun tavanomaisista tekniikoista siirrytään tehokkaaseen ja puhtaaseen teknologiaan,
- päästövähennysten *kustannustehokkuus*; kansainvälisissä tutkimuksissa on kuvattu, miten huomattavia eroja päästövähennysten kustannustehokkuudessa voi olla⁶. Edullisimmat toimet liittyvät energiatehokkuuteen ja energiansäästöön, jolloin päästöjä voidaan vähentää myös negatiivisin kustannuksin. Viime kädessä kysymys on ilmatoriskien hallinnasta. Vaikka Suomessa on tehty paljon energiatehokkuuden lisäämiseksi, energiansäästöpotentiaalia on myös selonteon mukaan vielä jäljellä. Päästövähennysten kannalta keskeisiä kohteita ovat yhdyskuntarakenteeseen, asumiseen sekä liikenteeseen ja liikkumiseen liittyvät toimet⁷. Yksityiskohtaisissa perus-

⁵ Tutkimuksessa esitetyt arviot perustuvat oletukseen, jossa palkkasopeutumisen nopeus edustaa keskitietä.

⁶ McKinsey & Company, 2009: Pathways to a Low-Carbon Economy, Global GHG Abatement Cost Curve v2.0.

- teluissa on tarkasteltu esimerkinomaisesti rakentamiseen liittyviä mahdollisuuksia.
- ilmastonsuojelun *sivuhuödyt*, kuten uusien työpaikkojen synty, energiaomavaraisuuden ja huoltovarmuuden kasvu, energian kulutuksen ja energiakulujen väheneminen sekä ympäristö- ja terveysthaittojen vähentäminen.

Selvää on, että Suomi tarvitsee myös jatkossa paljon energiaa maamme teollisen rakenteen, pitkien etäisyyksien ja kylmän ilmaston vuoksi. Energiapoliittisten ratkaisujen on oltava sen vuoksi pitkäjänteisiä ja ennakoitavia.

Strategia tähtää ilmastotavoitteiden täyttämisen ohella siihen, että energian saanti on turvattu kaikissa olosuhteissa ja että energian hinta pysyy kilpailukykyisenä Suomen kaltaisiin maihin verrattuna. Ratkaisut perustuvat monipuoliseen ja hajautettuun energiantuotantoon. Kuvatut toimet parantavat myös maamme energiaomavaraisuutta. Linjaukset ovat näin perusteltuja myös kansantalouden kokonaisedun kannalta.

Valtiontaloudellisia näkökohtia

Selontekoon sisältyvät toimet vaikuttavat myös valtiontalouteen. Mahdollisina tulolähteinä on mainittu energiaverotuksen ohella myös päästöoikeuksien huutokaupassa syntyvä tuotto sekä windfall-vero. Konkreettisia ehdotuksia ei tässä yhteydessä ole kuitenkaan tehty. Samoin menopuolen osalta on todettu yleisesti, että useat toimenpiteet edellyttävät lisärahoitusta.

Rahoitustarpeita koskevia kysymyksiä käsitellään ja niistä päätetään valtiontalouden kehyspäättös- ja talousarvioprosesseissa. Vuosia 2009—2012 koskevan kehyspäättöksen ylittäviin rahoitustarpeisiin otetaan kantaa vuoden 2009 talousarviossa ja kevään 2009 kehyspäättöksessä.

Taloudellisia ohjauskeinoja koskevat yksityiskohtaiset ratkaisut ovat siis vielä monin osin

⁷ Yksistään tehokkaalla pysäköintipolitiikalla voitaisiin saavuttaa selonteon mukaan noin 0,1—0,3 milj. t CO₂:n vuotuinen vähennys. Samaan voidaan päästä myös kehittämällä tavaraliikenteen kuljetuksia tai eheyttämällä yhdyskuntarakennetta.

auki. Ilmasto- ja energiarahoitus on kuitenkin kasvanut valtion talousarviossa viimeisten kolmen vuoden aikana vuoden 2007 tasosta, vajaasta 350 milj. eurosta, noin 440 milj. euroon vuonna 2008 ja 550 milj. euroon vuonna 2009. Rahoituksen pääkohteita ovat olleet energia- ja ilmastomuutosteknologinen tutkimus, energiainvestointituet, joukkoliikenteen tuki sekä metsähoidon perusparannustoimet.

Ilmasto- ja energiapolitiikka on myös yksi juuri annetun, vuosia 2010—2013 koskevan kehyselonteon painopisteistä (*Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehyksistä vuosille 2010—2013, VNS 3/2009 vp*). Menolinjauksissa on otettu huomioon mm. innovaatiopolitiikan rahoitukseen ja puuntuotannon kestävyuden turvaamiseen tarvittavan tuen lisäys.

Kehyspäättöksessä on viitattu myös siihen menotarpeeseen, joka syntyy, jos vuoden 2012 jälkeistä aikaa koskeva kansainvälinen ilmastosopimus saadaan aikaan. Sopimus tulee silloin edellyttämään kaikilta sopimusapuolilta rahoitusta teknologian kehittämiseen ja siirtoon sekä teollisuusmailta velvoitetta tukea sopimuksen toimeenpanoa kehityksissä. Myös Suomen tulee varautua omalta osaltaan näihin kustannuksiin⁸, vaikka valtaosan ilmastomuutoksen torjuntaan ja sopeutumiseen tarvittavasta rahoituksesta arvioidaan tulevan kuitenkin yksityiseltä sektorilta.

Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategia perustuu siihen, että päästövähennystavoitteet on mahdollista saavuttaa. Päästökauppajärjestelmä takaa siihen kuuluvien alojen päästövähennykset. Sen ulkopuolella olevien alojen päästövähennystavoite on taas mahdollista saavuttaa

⁸ Tarvittavat vuotuiset lisäinvestoinnit ilmastomuutoksen torjuntaan ovat YK:n ilmasopimuksen (UNFCCC) sihteeristön laskelmien mukaan 200—210 mrd. dollaria vuonna 2030, ja tästä noin 40 prosenttia tulisi kehitysmaiden tarpeisiin. Lisäksi kehitysmaiden arvioidaan tarvitsevan ilmastomuutokseen sopeutumiseen 28—67 mrd. dollaria vuosittain. Uuden ilmasopimuksen kokonaiskustannuksiksi UNFCCC arvioi 0,3—0,5 prosenttia globaalista BKT:sta. — VM on arvioinut Suomen osuudeksi vuosittain noin 100 milj. euroa, mutta määrä voi nousta aina 400—500 milj. euroon.

lähes kokonaan, jos uusiutuville energialähteille ja energian käytön tehostamiselle asetetut tavoitteet toteutuvat. Se edellyttää kuitenkin nykyisten tuki- ja ohjausjärjestelmien tehostamista ja rakenteiden muuttamista.

Valiokunta hyväksyy edellä olevat lähtökohdat, mutta toteaa samalla, että uusiutuvan energian eri tuotantomuotoihin kohdistuu erilaisia tukitarpeita. Osa uusiutuvasta energiasta, kuten vesivoima sekä kierrätyspolttoaineet ja halvimmat biokaasut, eivät kaipaa tukea lainkaan. Vastaavasti suurin tuen tarve kohdistuu mm. nestemäisiin biopolttoaineisiin sekä tuuli- ja aurinkovoimaan. Poliittikkatoimissa ja kaavailluissa ratkaisuisa tulee ottaa huomioon, etteivät vuosittaiset talousarviot yksinään riitä täyttämään kaikkea tuen tarvetta.

Myöskään veroratkaisut eivät yksin riitä, vaan niiden ohella tarvitaan paitsi yksityistä rahoitusta myös syöttötariffien kaltaisia kustannustehokkaita ohjauskeinoja. Olennaista on varmistua silloin, että käyttöön otettavat ohjausmuodot toimivat markkinaehtoisesti eivätkä vääristä sähkön hinnoittelua. Tähän tähtäävä työ on vireillä parhaillaan työ- ja elinkeinoministeriössä.

Metsähakkeen, puupellettien ja peltobiomassan tuen tarve on arvioitu selonteossa pieneksi. Metsähakkeen käyttöä on tarkoitus kuitenkin lisätä kaksin- tai kolminkertaiseksi nykyisestä. Tämä tavoite on kyseenalaistettu valiokunnan asiantuntijakuulemisessa. Koska puuperäisten polttoaineiden käyttö on uusiutuvaa energiaa koskevien tavoitteiden kannalta ratkaisevassa asemassa, siihen liittyvää tuki- ja ohjaustarvetta on tarkasteltu erikseen yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa on kiinnitetty lisäksi huomiota tiede- ja koulutusnäkökohtiin, jotka ovat tärkeitä selonteossa esiin tuotujen innovaatiopohjaisten ratkaisujen taustalla.

Verotus

Selonteko ei siis sisällä verotusta koskevia konkreettisia ehdotuksia. Siinä on todettu kuitenkin yleisesti, että energiaverotus on yksi keskeinen ilmasto- ja energiapolitiikan väline. Sen

avulla voidaan pyrkiä hillitsemään energian kulutusta, parantamaan energiatehokkuutta ja ohjaamaan energialähteiden käyttöä päästötömpään suuntaan.

Energiaverotusta on tarkoitus kehittää kokonaisvaltaisesti näiden tavoitteiden edistämiseksi mutta myös nykyistä johdonmukaisemmaksi eri energialähteiden ympäristövaikutusten suhteen. Lisäksi ratkaisuisa on tarkoitus ottaa huomioon myös muut ohjauskeinot, kuten päästökauppa ja syöttötariffin kaltaiset uudet tuki-instrumentit uusiutuvalla energialle. Liikennepolttoaineiden energiaveroratkaisuisa kiinnitetään huomiota lisäksi siihen, että polttoaineiden tuotanto täyttää niin ikään kestävä kehityksen vaatimukset.

Valiokunta pitää selonteossa esitettyjä verolinjauksia ympäristötavoitteiden kannalta edistysellisinä ja johdonmukaisina. Lisäksi vero-ohjauksen haitalliset vaikutukset talouteen ja työllisyyteen ovat tutkimusten mukaan pienemmät kuin hallinnollista ohjausta käytettäessä. Ympäristöverot voivat olla siten tarkoitukseensa hyvinkin järkeviä⁹, joskin niihin liittyy helposti oikeudenmukaisuusongelmia, koska ne eivät yleensä ota huomioon veronmaksukykyä.

Lopulliset ratkaisut edellyttävät kuitenkin vielä lisäselvittelyä. Tätä työtä tehdään parhaillaan eri tahoilla. Selvityksen kohteina ovat mm. polttoaineerotuksen laatuporrastus, työsuhdematkalippujärjestelmä, matkakuluvähennys sekä tienkäyttö- tai ruuhkamaksut. Lisäksi valmistelulla olevaan energiatehokkuuden kokonaissuunnitelmaan saattaa sisältyä myös verotukseen liittyviä ohjauskeinoja. Johtopäätösten aika on selvitysten valmistuttua.

Valiokunta pitää tärkeänä, että ratkaisuisa tähdätään pitkäjänteiseen ja ennakoitavaan veropolitiikkaan, jossa otetaan huomioon edellä mainittujen tekijöiden lisäksi myös elinkeinoelämän kilpailukyky. Samassa yhteydessä on perusteltua ottaa kantaa myös ns. windfall-veron toteutuksen yksityiskohtiin.

⁹ Martti Hetemäki, Suomen kestävä kehityksen toimikunnan kokous 4/2004.

Muita näkökohtia

Eri yhteyksissä on todettu aiemmin, että hyöty ilmastonmuutoksen pysäyttämistä ja maapallon keskilämpötilan kohoamisen rajoittamisesta kahteen asteeseen on suurempi kuin päästörajoituksista aiheutuvat kustannukset¹⁰. Hallittuun ilmastopolitiikkaan on näin myös järkevät taloudelliset perusteet. Päästövähennyksillä on lisäksi myös muita myönteisiä vaikutuksia mm. ihmisten terveyteen ja luonnon monimuotoisuuteen.

Kysymys ei ole kuitenkaan enää vain yksittäisten hyötyjen ja haittojen puntaroinnista, vaan perustavaa laatua olevasta valinnasta: Uusimmat tutkimustulokset ja tiedot ilmastonmuutoksen etenemisestä osoittavat, että hiilidioksidipäästöt ovat lisääntyneet viimeisten kahdeksan vuoden aikana rajummin kuin on osattu ennustaa. Päästöt ovat kasvaneet 40 prosenttia enemmän kuin hallitustenvälisen ilmastopaneelin IPCC:n pahimmassa skenaariossa vuonna 2007 oletettiin¹¹. Tämä johtuu hiilivoiman lisääntyneestä käytöstä erityisesti Aasian suurissa talousmahdeissa¹². Jos kehitys jatkuu samanlaisena, ilmastonmuutos etenee entistä nopeammin. Siitä aiheutuvat seuraukset eri puolilla maapalloa voivat olla niin merkittäviä, että se uhkaksi tulevana vuosisatoina ihmiskunnan valtaenemistön olemassaoloa.

Valtioneuvoston selonteko vastaa Suomen osalta tarvittaviin päästövähennysvaateisiin. Se kuvastaa myös Suomen sitoutuneisuutta ja tavoitteellisuutta EU-tason ja muun kansainvälisen tason yhteistyössä. Tiedossa olevia tosiasioita ja kehitysnäkymiä vasten tämä on ainoa kestävä etenemistie. Valiokunta tukee sen vuoksi asetettuja tavoitteita ja pitää välttämättömänä edetä niitä kohti selonteossa kuvatuin tavoin johdonmukaisesti ja määrätietoisesti.

¹⁰ Kokoavasti YmVL 8/2006 vp, s. 4.

¹¹ Suomen IPCC-ryhmän puheenjohtaja, Ilmatieteen laitoksen pääjohtaja Petteri Taalas, HS 26.3.2009.

¹² Vaikka teollisuusmaat ovat aiheuttaneet pääosin nykyisen nopean ilmastonmuutoksen, kehittyvien maiden päästöt ylittävät tulevana vuosikymmeninä teollisuusmaiden osuuden.

*Yksityiskohtaiset perustelut**Uusiutuvan energian käytön lisääminen*

Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian tavoitteena on nostaa uusiutuvan energian osuus loppukulutuksesta nykyisestä 28,5 prosentista 38 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Bioenergia edustaa lähes 90:tä prosenttia uusiutuvan energian käytöstä, josta puuperäisten polttoaineiden käyttö on noin 80 prosenttia. Valiokunta keskittyy lausunnossaan uusiutuvan energian käytön osalta siten erityisesti metsäenergian käytön lisäämismahdollisuuksiin valtiontalouden näkökulmasta.

Metsäenergian käyttö riippuu nykyisin olennaisesti mahdollisuudesta hyödyntää metsäteollisuuden prosessien sivutuotteita energiantuotannossa. Selonteon mukaan niiden käytön lisääminen ei ole kuitenkaan mahdollista yli peruskenaarion. Suurin energian lisäämispotentiaali on metsänhoidossa ja puunkorjuussa syntyvässä harvennus- ja muussa puuaineessa. Selonteko linjaa tavoitteeksi metsähakkeen käytön lisäämisen energiantuotannossa ja raaka-aineena teollisuudessa vuoden 2006 noin 3,6 miljoonasta kiintokuutiometriä runsaaseen 12 miljoonaan kiintokuutiometriin vuoteen 2020 mennessä.

Valiokunta toteaa, että strategiassa ei ole riittävästi huomioitu metsäteollisuuden suhdannevaihteluihin varautumista eikä viime aikoina toteutettuja ja ilmoitettuja metsäteollisuuden tuotannon rakenteellisia supistuksia. Kotimaisen ainespuun käytön lisäämistä 65 miljoonaan kuutiometriin voidaan siten pitää yliarvioituna. Metsäteollisuuden kapasiteettisupistukset vähentävät myös teollisuuden sivutuotteiden käyttöä energiantuotannossa. Valiokunta katsoo, että tämä asettaa selonteossa mainittua suuremmat kasvuväatimukset muulle bioenergiatuotannolle, jotta tavoitteet voidaan saavuttaa.

Metsäbiomassaan perustuvan energiantuotannon lisäämismahdollisuudet ovat valiokunnan mielestä metsien kasvuun nähden suuruusluokaltaan oikeita, mutta ilman voimakkaita kehitys- ja tukitoimenpiteitä uusiutuvan energian käyttö pikemminkin vähenee kasvun asemesta.

Strategian linjaaman metsähakelisäyksen saavuttaminen edellyttää panostusta koko metsäenergian hankintaketjuun. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vuosittain tarvitaan uutta työvoimaa noin 300 henkilötyövuotta ja uutta konekalustoa yli 150 yksikköä vuoteen 2020 saakka; kokonaisuudessaan tarve on 4 300 henkilötyövuotta ja 2 200 koneyksikköä. Tämä vaikuttaa kuitenkin epärealistiselta tilanteesta, jossa alan houkuttelevuus ei uusien yrittäjien keskuudessa ole korkea.

Valiokunta pitää tärkeänä koko hankintaketjun investointien tukemista ja alan houkuttelevuuden lisäämistä sekä tulevaisuuden puuhoillon turvaamista metsälainsäädäntöä uudelleen tarkastelemalla. Lisäksi metsäteollisuudesta riippumaton puunhankinta energiantuotantoon on otettava tutkimuksen ja kehityksen kohteeksi. Myös teollisuuden sivutuotteiden käytön hyötysuhdetta tulee tutkimuksen keinoin parantaa. Koko toimialalle tulee käynnistää tutkimus- ja kehittämisohjelma, joka keskittyy energia-biomassan korjuuteknologian, logistiikan sekä uusien liikenneväyläratkaisujen tutkimukseen, kehittämiseen ja demonstroiintiin. Ohjelman rahoitustarpeen arvioidaan olevan 40—50 miljoonaa euroa viiden vuoden aikana.

Valiokunta toteaa, että metsähakkeen korjuun lisääminen edellyttää myös kestävänsä metsätalouden rahoituslain nojalla maksettavan valtion tuen lisäämistä (mom. 30.60.44). Valiokunta viittaa mietintöönsä vuoden 2009 ensimmäisestä lisätalousarviosta ja toteaa, että tuen tarpeen arvioidaan ylittävän 15—20 miljoonalla eurolla vuodelle 2009 osoitetun määrärahan. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä määrärahan lisäämistä ja painottaa, että tuki on kohdistettava nuorten metsien kunnostuskohteisiin ja harvennuspuumetsiin. Selonteossa asetettujen energiapuun käyttötavoitteiden saavuttamiseen arvioidaan tarvittavan suoraa tuotantotukea yhteensä 35—55 miljoonaa euroa/vuosi.

Valiokunta muistuttaa siitä, että huonosti kohdennetut tuet siirtävät polttoaineen käyttäjältä toiselle. Ne voivat edistää polttoaineiden maastavientiä eivätkä kannusta laitosinvestointeihin. Tukimuotoja tarkasteltaessa tulee ottaa

huomioon myös muiden maiden tukipolitiikka. Esimerkiksi Suomen pellettituotannosta käytettiin vuonna 2008 vain noin kolmannes kotimaassa.

Biokaasu. Strategiassa on asetettu tavoitteeksi, että maatalouspohjaisella bioenergialla tuotetaan energiaa noin 4—5 TWh vuonna 2020. Suurin osa tästä on tarkoitus tuottaa ruokohelvellä. Biokaasun osuus on 0,32 TWh, joka saavutetaan esimerkiksi 15—20 suuren kokoluokan (2 MW) ja noin 50 pienen kokoluokan (0,1 MW) biokaasulaitoksen rakentamisella. Maa- ja metsätalousministeriön bioenergiatuotannon avustus (mom. 30.01.40) on yksi keino lisätä tarvittavia investointeja. Sen tavoitteena on edistää biomassan käyttöä energiantuotannossa alueilla, joilla on paljon kotieläimiä ja niistä aiheutuvia ympäristövaikutuksia. Avustuksen ensimmäisen haun perusteella kiinnostusta biokaasulaitosten toteuttamiseen on enemmän kuin mitä määräraha sallii. Valiokunta pitää tärkeänä, että biokaasulaitosten investointiavustuksiin varataan riittävät varat ja tuettujen demokohteiden avulla hyödynnetään maataloussektorin biokaasun käyttömahdollisuudet.

Peltoenergia. Suomen 2,3 miljoonan hehtaarin peltoalasta voidaan käyttää energiantuotantoon 0,5—0,7 miljoonaa hehtaaria ilman, että Suomen elintarvikehuolto vaarantuu. Valiokunta pitää tärkeänä, että peltoenergian käytön lisäämiseksi etsitään uusia mahdollisuuksia, ja toteaa, että myös rypsiöljyn energiakäytöllä voidaan kattaa osa uusiutuvan energian lisäystarpeesta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyisellä puristuskapasiteetilla energiakäyttömahdollisuus on 50 000 tonnia öljyä eli noin 0,5 TWh. Lisäksi rypsiöljyn käyttö energiana turvaa ja vahvistaa ruokaketjun rehuvalkuaisomavaraisuutta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että strategiassa mainittua syöttötariffin käyttöönottoa tulisi kiirehtiä ja sen piiriin tulisi sisällyttää teknologioita, joiden avulla luodaan kilpailuetua suomalaisille toimijoille. Valiokunnan asiantuntijakuulemisen mukaan erityisesti met-

sä- ja muihin biomassapohjaisiin polttoaineisiin perustuva pienen kokoluokan CHP-tuotanto tulisi saada syöttötariffin piiriin ja lisäksi järjestelmä tulisi ulottaa myös biokaasun ja rypsiöljyn käyttöön. Valiokunta pitää tärkeänä, että syöttötariffijärjestelmää koskevat päätökset tehdään kilpailua vääristämättä.

Valiokunta toteaa lisäksi, että EU:n päästökauppa on voimakas ohjauskeino, joka nostaa sähkön hintaa ja parantaa samalla uusiutuvan energian kilpailuasemaa fossiilisiin polttoaineisiin nähden. Valiokunta pitää tärkeänä huomioida myös vuonna 2009 valmistuva maatalouden energiansäästöohjelma ja energiatehokkuustoimikunnan linjaamat ratkaisut.

Rakentaminen

Rakennusten lämmitys aiheuttaa kasvihuonekaasupäästöistä noin 30 prosenttia ja energiankulutuksesta noin 40 prosenttia. Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian rakentamiseen ja asumiseen kohdistuvilla toimenpiteillä pyritään parantamaan energiatehokkuutta, vähentämään päästöjä ja lisäämään uusiutuvan energian käyttöä.

Strategian mukaisesti ympäristöministeriö on jo antanut uudet energiatehokkuutta parantavat rakentamismääräykset, joiden tiukentava vaikutus on noin 30 prosenttia nykyisestä määräystasosta. Määräykset tulevat voimaan vuonna 2010, ja ne nostavat rakennuskustannuksia arviolta 2—6 prosenttia.

Valiokunta toteaa, että energiatehokkaiden ratkaisujen toteuttaminen on edullista rakennusten elinkaarikustannusten kannalta. Esimerkiksi matalaenergiatalo on elinkaarikustannuksiltaan 10—25 prosenttia normitaloa edullisempi, vaikka se onkin hankintakustannuksiltaan 2—4 prosenttia kalliimpi. Rakennusten käytön aikaiset alentuneet energiakustannukset kattavat ajan mittaan rakentamisvaiheen lisäkustannukset. Usein kuitenkin tiedonpuute vähentää energiatehokkaiden ratkaisujen valintaa.

Valiokunta painottaa, että taloudellisen ja säädösohjauksen ohella tarvitaan lisäksi riittävää koulutusta, tutkimusta ja informaatio-ohjausta sekä uudisrakentamisen että vanhojen

rakennusten energiatehokkuuden parantamisessa. Rakennusvalvonnalla voisi olla nykyistä aktiivisempi rooli myös suunnitteluvaiheen energia- ja ilmastovaikutusten tarkastelussa sekä ilmastomyönteisten ratkaisujen esittelyssä ja neuvonnassa. Rakentajien, rakennusten omistajien ja käyttäjien neuvonnalla ja valistuksella vaikutetaan yksittäisten kuluttajien käyttäytymistottumuksiin.

Valiokunta muistuttaa myös siitä, että energiatehokkuus alkaa jo kaavoituksesta. Siksi on syytä korostaa alueiden käytön ja tehokkaan seudullisen ohjauksen merkitystä. Huomioitava on lisäksi se, että rakennustarvikkeiden valmistuksen ja rakentamisen aiheuttamalle energiankulutukselle ja hiilidioksidipäästöille ei ole toistaiseksi asetettu mitään vaatimuksia. Ne aiheuttavat kuitenkin noin 5 prosenttia maamme energiankäytöstä ja hiilidioksidipäästöistä.

Valiokunta korostaa, että edullisin rakennusmateriaali ilmastovaikutusten kannalta on puu. Puun käyttöä lisäämällä voidaan vähentää hiilidioksidipäästöjä. Puutalot, puurakenteet ja erilaiset puurakennustuotteet toimivat hiilidioksidivarastoina, ns. hiilinieluinä, niiden käytön ajan. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että puurakentamisen merkitystä tarkastellaan kokonaisuutena suunnittelun, rakennuskustannusten, hiilinielutarkastelujen sekä tärkeimpien ympäristöindikaattorien kautta.

Valiokunta muistuttaa siitä, että metsien ja muiden nielujen rooli on rajattu Kioton pöytäkirjassa kaudella 2008—2013, eivätkä puutuotteet ole vielä mukana velvoitteissa. Valiokunta pitääkin merkittävänä toimia, joilla puutuotteet saadaan mukaan seuraavaan sitoumuskauteen. Suomessa puurakentamisen hiilivarasto oli vajaat 3 prosenttia metsien hiilivarastosta vuonna 2005.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota rakennusvirheisiin. Rakennusvirheiden määrä on vähentynyt 2000-luvulla, mutta vuoden 1990 jälkeen rakennettujen rakennusten korjaamiseen teknisistä syistä käytettiin kuitenkin edelleen vajaat 300 miljoonaa euroa vuonna 2008. Valiokunta muistuttaakin siitä, että pelkkä kustannustehokas energiatehokkuuden parantaminen

suunnittelussa ja rakentamisessa ei riitä, vaan samalla on varmistettava, että käytetyt rakenteet ja suunnitteluratkaisut toimivat. Rakennusvirheiden taustalta löytyy usein uusien rakenteiden tai materiaalien keskinäinen yhteensopimattomuus.

Valiokunta pitää tärkeänä, että rakennusvirheiden ehkäisemiseksi panostetaan rakentamisen laatuun erityisesti tutkimuksen, koulutuksen, ohjeistuksen ja sertifiointin keinoin. Laadun merkitys on huomioitava rakennuksen elinkaaren kaikissa vaiheissa: suunnittelussa, varsinaisessa rakentamisessa sekä käytössä ja ylläpidossa. Valiokunta pitää siten myös tästä näkökulmasta tärkeänä, että ympäristöministeriön hallinnonalalle osoitettavat tutkimusmäärärahat ovat riittävät.

Tutkimusmäärärahat

Tieteellistä tutkimusta käsitellään strategiassa melko vähän. Tieteellinen tutkimus on kuitenkin keskeistä energia- ja ilmastokysymyksissä. Ne ovat perusluonteeltaan monimutkaisia kysymyksiä, joissa oikeasuuntainen politiikkasuunnittelu voi onnistua vain korkeatasoisen asiantuntemuksen avulla. Tämän asiantuntemuksen tuottaa tieteelliseen tutkimukseen perustuva tieteellinen koulutus.

Ilmasto- ja energiakysymykset ovat myös luonteeltaan globaaleja, ja tehokkaat ratkaisut ovat kansainvälisiä. Tutkimuksessa pitää riittävällä panostuksella varautua myös uusiin ja yllättäviinkin ympäristön muutoksiin, joita tullaan vääjäämättä kohtaamaan tulevaisuudessa. Perustutkimuksen, soveltavan tutkimuksen, tuotekehityksen ja innovaatiotoiminnan muodostaman koko arvoketjun toimivuus on keskeistä erityisesti strategiassa esitettyjen uusiutuvien energiamuotojen kehittämiseksi. Suomen tulee olla selvillä, mitä kansainvälisessä kehityksessä pitkällä tähtäimellä tapahtuu. Tämä edellyttää vahvaa osallistumista muun muassa EU:n tutkimus-, teknologia- ja energiaohjelmiin sekä aktiiviseen kansainväliseen vuorovaikutukseen ja tutkimusyhteistyöhön. Suomella on hyvät mahdollisuudet päästä myös edelläkävijäksi ympäristöteknologian viennissä.

Selonteon mukaan t&k-rahoitusta lisätään tuntuvasti. Tavoitteena on vähintään kaksinkertaistaa rahoitus vuoteen 2020 mennessä. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että strategia ei tuo varsinaista näkemystä siitä, mihin ja miten voimavaroja tulisi käyttää. Toimien vaikutuksiin ei myöskään kiinnitetä huomiota. Valiokunta painottaa, että ratkaisevaa on suunnitella voimavarojen tehokas käyttö. Valiokunta pitää tärkeänä suunnata voimavaroja pitkäjänteisesti aloille, joilla Suomella on mahdollisuus olla maailman kärjessä. Tämä edellyttää panostamista nyt jo vahvoihin aloihin. Samalla tulee myös tukea nykyistä ennakkoluulottomammin hankkeita, joissa on potentiaalia, ja uskaltaa ottaa riskejä.

Strategisen huippuosaamisen keskittymät (SHOK) mainitaan selonteossa uutena toimintatapana, joka tehostaa julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä. Huippuosaamisen keskittymät yhdistävät uudella ja kestäväällä tavalla yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yritysten parasta osaamista talouden, kilpailukyvyyn ja työllisyyden hyväksi. Toiminnassa tulee pitkäjänteisellä tieteellisellä tutkimuksella olla vahva rooli: vain siten voidaan mahdollistaa näiden Suomen tulevaisuuden kannalta keskeisten alojen aito uudistuminen.

Valiokunta painottaa, että tiivis yhteistoiminta julkisen ja yksityisen sektorin sekä myös eri ministeriöiden ja niiden alaisten tutkimuslaitosten välillä on tärkeää.

Koulutus

Innovaatioselonteon tapaan käyttäjälähtöisyys on myös tämän selonteon yksi painopiste. Valiokunta painottaa, että koulutuksella ja tiedottamisella tulee lisätä ilmastotietoisuuden ja ilmastomuutoksen hillinnän osaamista. Koulutusta tarvitaan ympäristö- ja energia-asioista kaikilla koulutusasteilla varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen ja täydennyskoulutukseen saakka. Valiokunta kannattaa strategiassa esitettyjä toimenpiteitä riittävien voimavarojen varaamisesta kansalaisten ajantasaisen tiedon saamiseksi kaikista ilmasto- ja energiapolitiikan osa-alueista sekä energianeuvonnan ja -koulutuksen järjes-

tämiseksi. Hajallaan olevat koulutusohjelmat ja informaatiokanavat tarvitsevat koordinoitua, jotta voitaisiin saavuttaa mahdollisimman korkea hyötysuhde.

Lausunto

Lausuntonaan valtiovarainvaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 17 päivänä huhtikuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Hannes Manninen /kesk		Pia Viitanen /sd
vpj.	Kari Rajamäki /sd	vjäs.	Esko Ahonen /kesk
jäs.	Pertti Hemmilä /kok		Hanna-Leena Hemming /kok
	Esko Kiviranta /kesk		Matti Kauppila /vas (osittain)
	Jari Koskinen /kok		Inkeri Kerola /kesk
	Mikko Kuoppa /vas (osittain)		Lauri Kähkönen /sd (osittain)
	Reijo Laitinen /sd (osittain)		Reijo Paajanen /kok
	Tuija Nurmi /kok		Heli Paasio /sd
	Kirsi Ojansuu /vihr (osittain)		Aila Paloniemi /kesk
	Markku Rossi /kesk		Eero Reijonen /kesk (osittain)
	Matti Saarinen /sd (osittain)		Kimmo Sasi /kok (osittain)
	Minna Sirnö /vas		Ulla-Maj Wideroos /r
	Jutta Urpilainen /sd (osittain)		Tuula Väättäinen /sd (osittain).

Valiokunnan sihteereinä jaostokäsittelyissä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Maarit Pekkanen
valiokuntaneuvos Mari Nuutila
valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiaselonteossaan hallitus on monellakin tapaa kunnianhimon. Näyttää siltä, että koko hallitus ei edes aidosti pyri pääsemään selonteossa asetettuihin prosenttitarvoitteisiin. Eikä tavoitteiden toteuttamisaikataulu käytännössä toteudu hallituksen päätöksenteossa.

Strategia on muun muassa selkeässä ristiriidassa samaan aikaan selonteon kanssa valmistuneiden elvytystoimien ja valtiontalouden kehysten kanssa, joista kummassakaan ei ole osoitettu minkäänlaisia määrärahoja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

Selonteko on myös osin tavoiteasetannassaan jälkijunassa: strategia ei muun muassa ota huomioon ilmastotieteen viime vuosien tuloksia, jotka edellyttävät teollisuusmailta vuoden 2020 vähennystavoitteeksi vähintään 35—45 prosenttia vuoden 1990 päästötasoon verrattuna.

Vasemmistoliiton mielestä Suomen ilmastomuutostavoitteiden on oltava sellaisia, että niillä aidosti saavutetaan toivottuja asioita.

Vasemmistoliiton mielestä tekoja ilmastomuutoksen torjunnaksi tarvitaan nyt eikä vasta seuraavalla hallituskaudella. Siksi nykyelvytyksellä ja tulevien vuosien valtion talousarvioilla on luotava pohja uudennaiselle taloudelle. Tavoitteena on oltava luonnonvarojen ja energian säästäminen tavalla, joka luo hyvinvointia ja uusia työpaikkoja uusiutuvan energian ja uuden, ympäristöystävällisemmän teknologian aloille.

Hallituksen strategia ei kuitenkaan riittävästi huomioi oikein kohdistettujen ja oikein ajoitettujen ilmastotoimien työllistäviä vaikutuksia. Selonteko jättää muun muassa huomioimatta metsäteollisuuden rakennemuutoksesta syntyvän tarpeen kehittää uusia työpaikkoja.

Näiden uusien työpaikkojen syntymisellä vahvistettaisiin tulevana vuosina myös kansantalouttamme.

Verotus ympäristöjalanjälkemme pienentäjänä

Hallitus jättää konkretisoimatta, miten verotus ohjauksena muuttaa kulutus- ja tuotantotapojamme ekologisempaan suuntaan. Näyttääkin siltä, että hallitus säätelee ympäristöveroja ja maksuja puhtaasti fiskaalisessa tarkoituksessa paikatakseen veropohjan kaventumista muun muassa työnantajan Kela-maksun, varallisuusveron ja suurten pääomatulojen verotuksen leikkauksien seurauksena.

Vasemmistoliiton mielestä ympäristöverotuksen ja maksujen tarkoitus on ohjata taloudellistuotannollista toimintaa ja kulutusta pysyvästi ympäristöystävällisempään suuntaan ja pienentää kansalaisten ympäristöjalanjälkeä. Siksi vasemmistoliiton mielestä ympäristöverotuksella ei voidakaan luoda pysyvää ratkaisua valtion menojen rahoitukseen. Tavoitteenahan on, että ympäristöverotus tekee itse itsestään tarpeettoman jollakin aikavälillä.

Näytöt kärkiosaamisesta haetaan kotimaisilta markkinoilta

Hallituksen esittämät taloudelliset panokset uuden ympäristöteknologian kehittämiseen taantuma-aikana ovat merkittävät. Vasemmistoliitto on kuitenkin huolissaan siitä, että tähänastisetkaan merkittävät panokset ympäristöteknologiaan ja uusiutuvan energian muotojen kehittämiseen eivät ole tuottaneet merkittävää tulosta.

Hallitukselta on puuttunut ja myös tämän strategian myötä puuttuvat tulevaisuudessakin keinot uusien innovaatioiden, toimintatapamuu-
tosten ja uuden teknologioiden tuottamiseksi kaikkien ihmisten käyttöön.

Suomalaisen ympäristöteollisuuden ja tutkimuksen kannalta ongelmallista on se, että Suomesta puuttuu omat sisäiset markkinat mm. tuulivoiman osalta. Hallituksen kunnianhimoinen

tavoite olla ykköinen uusiutuvan energian tuotannossa edellyttää valtiolta huomattavasti mitavampia panoksia uuden ympäristöteknologian käyttöön ottamiseksi myös täällä Suomessa.

Kohti kestävän kehityksen kansalaisuutta

Ilmastonmuutoksen torjunta ja ekologisen jalanjälkemme pienentäminen edellyttävät myös muutosta tavassa toimia arjessa ja työssä. Avainasemassa tämän muutoksen toteutumisessa on ihmisten tietoisuuden ja taitojen lisääminen koulutuksen kautta. Valitettavasti hallituksen esittämät konkreettiset taloudelliset resurssit koulutukseen eivät käytännössä kuitenkaan edistä riittävästi tavoitetta ympäristöosaamisen ammattilaisuudesta tai kestävän kehityksen kansalaisuudesta.

Nämä tavoitteet edellyttävät nykyistä suurempia taloudellisia ja laadullisia panostuksia sekä yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen. Erityistä huomiota on myös kiinnitettävä jo työelämässä olevien täydennyskoulutuksen järjestämiseen.

Se, miten asumme ja liikumme, sekä se, mistä ruokamme on peräisin, vaikuttaa suoraan ympäristöjalanjälkeemme. Vasemmistoliitto edellyttää, että yhdyskuntasuunnittelua tai asuntorakentamistamme ohjataan nykyistä paremmin ympäristön kannalta kestävämpään ja myös pitkällä aikavälillä kansantaloudellisesti kannattavampaan suuntaan.

Valitettavasti hallitus ei riittävästi määrin ole valmis tähän selonteossa. Yhtä valitettavaa on se, että hallitus on omilla päätöksillään edesauttanut joukkoliikenteen vähenemistä tai suoranaista häviämistä etenkin harvaan asutuilla alueillamme.

Mitä kauempaa ruokamme tulee, sitä raskaamman ympäristöjäljen jätämme. Siksi

vasemmistoliiton mielestä lähiruoan tuotannon edistämisen on oltava nykyistä enemmän kansallisten ja EU-tason tukien saannin edellytys.

Katsomme, että näissä ilmastotalkoissa avainasemassa ovat juuri valtion panostukset joukkoliikennetukiin. Vasemmistoliiton mielestä joukkoliikenteen lisääminen ja sen käytön kynnyksen mataloittaminen ovat asioita, joihin hallituksenkin on panostettava selkeästi nykyistä enemmän. Vielä nykyään joukkoliikenteen osalta hallituksen teot ja selonteon tavoitteet ovat mitä räikeimmin ristiriidassa.

Energian säästäminen tulevien päätösten pohjaksi

Hallituksen selonteko on ottanut lähtökohdakseen jatkuvan kasvun energiankulutuksessa ja aliarvioinut energian säästömahdollisuutta. Vasemmistoliiton mielestä tämä lähtökohta on avoimesti ristiriidassa selonteon tavoitteiden kanssa.

Muun muassa VTT:n arvion mukaan nykyisen rakennuskannan energiatehokkuuden nostaminen voisi tuottaa vähintään 12—21 terawattitunnin säästön vuoteen 2020 mennessä. Hallitus tyytyy kuitenkin selonteossaan vain 5 terawattitunnin säästötavoitteeseen.

Energiantuotannossa uutta tekniikkaa on myös hyödynnettävä nykyistä ja selonteossa esitettyä enemmän. Esimerkiksi ottamalla käyttöön edistyneempi teknologia jo rakennetuissa vesistöissä voitaisiin vesivoiman energiantuotantoa kasvattaa peräti 500 megawatilla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 17 päivänä huhtikuuta 2009

Mikko Kuoppa /vas
Minna Sirnö /vas
Matti Kauppila /vas

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Valiokunta on lausunnossaan talousvaliokunnalle nostanut esiin joitakin tärkeitä näkökohtia valtioneuvoston pitkän aikavälin ilmasto- ja energiapoliittiseen selontekoon nimenomaan valtiovarainvaliokunnan tarkastelunäkökulmasta. Katsomme, että valiokunnan olisi lausunnossaan ilmastostrategiasta tullut olla kunnianhimoisempi ja perätä todellisia askelmerkkejä päästövähennystavoitteisiin pääsemiseksi. Hallitus ei ole esittänyt tähän mennessä riittäviä määrärahoja ilmasto- ja energiapoliittisessa selonteossa esittämiensä hyvien tavoitteiden saavuttamiseksi. Energiansäästön osalta selonteon tavoitteet jäävät yllättävän alhaiselle tasolle.

Nyt olisi välittömästi otettava käyttöön sosiaalidemokraattien esittämä windfall-vero, jotta eräiden energiayhtiöiden keräämät ansiotomaan arvonnousuun perustuvat voitot voidaan ohjata esimerkiksi uusiutuvien energiamuotojen tutkimukseen verotuksen kautta. Hallitus on hiltain ilmaissut valmiutensa ottaa kyseinen vero käyttöön, mutta viivyttelö vuoteen 2011. Aikataulu on vallitseva taloustilanne huomioon ottaen käsittämätön. Suomella ei ole varaa menettää satojamiljoonia euroja verotuloina ennen vuotta 2011.

Sosiaalidemokraatit ovat vaihtoehtobudjetissaan esittäneet esimerkiksi julkisen liikenteen tuen merkittävää tasokorotusta sekä vanhoille vuokra-asunnoille suunnattua energiatehokkuuden porrastuvaa remonttitukimallia.

Joukkoliikenteen houkuttelevuutta on lisättävä, sillä raide- ja joukkoliikenteen edistäminen on edellytys ilmastonmuutoksen kannalta kestävän yhdyskuntarakenteen kehittämiseksi. Joukkoliikenteen toimenpiteissä hallitus jää lähitökuoppiin. Rahoitukseen tarvittaisiin selkeä tasokorotus. Hallituksen osoittama tuki suurten kaupunkien joukkoliikenteen tukemiseen ei riitä kattamaan edes kohonneita kustannuksia. Joukkoliikenteen toimintaedellytysten oleellinen

kohentaminen ripeällä aikataululla on tärkeää sekä kaupunkiseutujen että haja-asutusalueiden kannalta. Laadukasta joukkoliikennettä ei voida ylläpitää pelkillä asiakastuloilla ja kuntien rajallisella rahoituksella, vaan joukkoliikenteen turvaaminen riittävällä valtion tuella on välttämätöntä. Tuen pitää näkyä lippujen hinnoissa siten, että joukkoliikenteestä tulee henkilöautoliikenteeseen verrattuna nykyistä kilpailukykyisempi.

Tukemalla esimerkiksi lähioissa yleisten 1960- ja 1970-luvulla rakennettujen kerrostalojen vaipparemontteja voitaisiin näiden rakennusten energiatehokkuutta parantaa jopa yli 70 %. Sen sijaan hallituksen esittämä suhdannepoliittinen remonttituki ei painotu energiatehokkuuden parantamiseen, vaan erilaisten verovähennysten kautta ohjaa pahimmillaan jopa päinvastaiseen käyttäytymiseen. Suomessakin tulee painottaa korjausrakentamisen tukea nimenomaan haluttujen ja kestävien vaikutusten suuntaan, kuten sosiaalidemokraatit ovat vaihtoehdossaan esittäneet. Sosiaalidemokraattien esittämässä remonttitukimallissa voitaisiin korkotukilainoituksen kautta tukea myös vanhojen vuokra-asuntojen perusparannuksia. Porrastamalla tuki remontin energiatehokkuuteen kannustettaisiin samalla vuokrataloja nimenomaan ekologisiin remonttiratkaisuihin.

Lähivuosina on satsattava energiatehokkuuden lisäksi uusiutuvan energian lähteisiin ja uusiutuvan energian lähteiden teknologiaan ja käyttöönottoon huomattavasti enemmän, jotta ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja maapallon ilmaston lämpenemisen rajoittamiseksi asetettuun tavoitteeseen päästäisiin. Kotien ja julkisten rakennusten energiatehokkuuden lisäämisen ohella tarvitaan panostuksia uusiutuvaan energiaan ja ekologisiin innovaatioihin. Vaikka hallitus sanoo lisänneensä määrärahoja tarveharkintaisiin energia-avustuksiin pientaloille, ovat avustusten myöntämisen käytännön esteenä liian alhaiset tulorajat. Tänä vuonna yhden hen-

kilön taloudella bruttotuloraja on 1 230 euroa ja kahden henkilön kohdalla 2 055 euroa kuukaudessa. Näyttävästi julkistetut energiatukikampanjat ja suuret lupaukset ovat osoittautuneet katteettomiksi. Toimet metsäteollisuuden toimintaedellytysten turvaamiseksi ovat niin ikään olleet pikemminkin haitallisia kuin hyödyllisiä. Alan tuotantovaikeudet uhkaavat vakavasti uusiutuvalle energialle asetettuja tavoitteita.

On vastuutonta, että ajankohtaisissa elvytystoimissaan hallitus ei ole laskenut elvytystoimien ympäristövaikuttavuutta. Kun Etelä-

Korean elvytyspanostuksista 80 % on vihreää elvytystä, ei Suomessa viherelvytyksen osuutta ole edes selvitetty. Joka tapauksessa prosentti jää alhaiseksi, kun otetaan huomioon, että noin 90 % Suomen toimista on verotuksen keventämistä ja 10 % muuta elvytystä, josta toistaiseksi selvittämätön osa vihreää.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 17 päivänä huhtikuuta 2009

Kari Rajamäki /sd
Pia Viitanen /sd
Tuula Väättäinen /sd
Heli Paasio /sd

Jutta Urpilainen /sd
Matti Saarinen /sd
Lauri Kähkönen /sd